

atha jñāna-vijñāna-yogākhyah saptamo'dhyāyah

(śāṅkara-bhāṣyah)

yoginām api sarveṣāṃ mad-gatenāntarātmanā |
śraddhāvānbhajāte yo mām sa me yuktatamo mataḥ [Gītā 6.47]

iti praśna-bījam upanyasya, svayam eva īdrśam madīyam tattvam, evaṃ mad-gatāntar-ātmā syād ity etat vivakṣuḥ śrī-bhagavān uvāca –

mayy āsaktamanāḥ pārtha yogam yuñjan madāśrayaḥ |
asaṃśayaṃ samagram mām yathā jñāsyasi tac chr̥ṇu ||1||

mayi vakṣyamāṇa-viśeṣaṇe parameśvare āsaktam mano yasya saḥ mayy āsakta-manāḥ, he pārtha ! yogam yuñjan manaḥ-samādhānam kurvan, mad-āśrayo'ham eva parameśvaraḥ āśrayo yasya saḥ mad-āśrayaḥ | yo hi kaścit puruṣārthena kenacit arthī bhavati sa tat-sādhanam karmāgnihotrādi tapo dānam vā kiñcid āśrayam pratipadyate, ayam tu yogī mām evāśrayam pratipadyate, hitvānyat sādhanāntaram mayy eva āsakta-manā bhavati | yas tvam evaṃ-bhūtaḥ san asaṃśayaṃ samagram samastam vibhūti-bala-śakty-aiśvaryādi-guṇa-saṃpannam mām yathā yena prakāreṇa jñāsyasi saṃśayam antareṇaivam eva bhagavān iti, tat sṛṇu ucyamānam mayā ||7.1||

--o)0(o--

tac ca mad-viṣayam –

jñānam te'ham sa-vijñānam idam vakṣyāmy aśeṣataḥ |
yaj jñātvā neha bhūyo'nyaj jñātavyam avaśiṣyate ||2||

jñānam te tubhyam aham sa-vijñānam vijñāna-sahitam svānubhava-yuktam idam vakṣyāmi kathayīṣyāmy aśeṣataḥ kārtsnyena | taj jñānam vivakṣitam stauti śrotuḥ abhimukhīkaraṇāya – yaj jñātvā yaj jñānam jñātvā neha bhūyaḥ punar anyat jñātavyam puruṣārtha-sādhanam avaśiṣyate nāvaśiṣtam bhavati | iti mat-tattva-jño yaḥ, sa sarvajño bhavatīty arthaḥ | ato viśiṣṭa-phalatvāt durlabham jñānam ||7.2||

--o)0(o--

katham ity ucyate –

manuṣyāṇāṃ sahasreṣu kaś cid yatati siddhaye |
yatatām api siddhānām kaś cin mām vetti tattvataḥ ||3||

manuṣyāṇām madhye sahasreṣu anekeṣu kaścit yatati prayatnam karoti siddhaye siddhy-
artham | teṣām yatatām api siddhānām, siddhā eva hi te ye mokṣāya yatante, teṣām kaścic eva
hi mām vetti tattvato yathāvat ||7.3||

--o)0(o--

śrotāraṁ prarocanenābhimukhikṛtyāha –

**bhūmir āpo'nalo vāyuḥ khaṁ mano buddhir eva ca |
ahaṁkāra itīyaṁ me bhinnā prakṛtir aṣṭadhā ||4||**

bhūmiḥ pṛthivī-tanmātram ucyate, na sthūlā | bhinnā prakṛtir aṣṭadhā iti vacanāt | tathāb-
ādayo'pi tanmātrāṇy eva ucyante – āpo'nalo vāyuḥ khaṁ | mana iti manasaḥ kāraṇam
ahaṁkāro gṛhyate | buddhir ity ahaṁkāra-kāraṇam mahat-tattvam | ahaṁkāra ity avidyā-
saṁyuktam avyaktam | yathā viṣa-saṁyuktam annam viṣam ity ucyate, evam ahaṁkāra-
vāsanāvad avyaktam mūla-kāraṇam ahaṁkāra ity ucyate, pravartakatvāt ahaṁkārasya |
ahaṁkāra eva hi sarvasya pravṛtti-bījaṁ dṛṣṭam loke | itīyaṁ yathoktā prakṛtir me mamaiśvarī
māyā-śaktir aṣṭadhā bhinnā bhedaṁ āgatā ||7.4||

--o)0(o--

**apareyam itas tv anyāṁ prakṛtiṁ viddhi me parām |
jīva-bhūtāṁ mahābāho yayedam dhāryate jagat ||5||**

aparā na parā nikṛṣṭāśuddhānārtha-karī saṁsāra-bandhanātmikeyam | ito'syāḥ yathoktāyās tv
anyāṁ viśuddhāṁ prakṛtiṁ mamātma-bhūtāṁ viddhi me parām prakṛṣṭam jīva-bhūtāṁ
kṣetrajña-lakṣaṇāṁ prāṇa-dhāraṇa-nimitta-bhūtāṁ he mahābāho, yayā prakṛtyedaṁ dhāryate
jagad antaḥ-praviṣṭayā ||7.5||

--o)0(o--

etad-ayaāty upadhāēni sarvātūni bhéyon |
āpralayas tathū prabhavaū tsnasya jagataākā aha ||6||

etad-yonīni ete parāpare kṣetra-kṣetrajña-lakṣaṇe prakṛti yonir yeṣām bhūtānām tāni etad-
yonīni, bhūtāni sarvāṇīti evam upadhāraya jānīhi | yasmāt mama prakṛti yoniḥ kāraṇam
sarva-bhūtānām, ato'haṁ kṛtsnasya samastasya jagataḥ prabhava utpattiḥ pralayo vināśas
tathā | prakṛti-dvaya-dvāreṇāhaṁ sarvajña īśvaro jagataḥ kāraṇam ity arthaḥ ||7.6||

--o)0(o--

yatas tasmāt –

**mattaḥ parataram nānyat kiṁcid asti dhanamjaya |
mayi sarvam idaṁ protam sūtre maṇigaṇā iva ||7||**

mattaḥ parameśvarāt parataram anyat kāraṇāntaram kimcit nāsti na vidyate, aham eva jagat-kāraṇam ity arthaḥ, he dhanamjaya | yasmād evam tasmāt mayi parameśvare sarvāṇi bhūtāni sarvam idaṁ jagat protam anusyūtam anugatam anuviddham grathitam ity arthaḥ | dīrgha-
tantuṣu paṭavat, sūtre ca maṇi-gaṇā iva ||7.7||

--o)0(o--

kena kena dharmeṇa viśiṣṭo tvayi sarvam idaṁ protam ity ucyate –

**raso'ham apsu kaunteya prabhāsmi śāśi-sūryayoḥ |
praṇavaḥ sarva-vedeṣu śabdaḥ khe pauruṣam nṛṣu ||8||**

raso'ham, apām yaḥ sāraṁ sa rasaḥ, tasmin rasa-bhūte mayi āpaḥ protā ity arthaḥ | evam sarvatra | yathāham apsu rasaḥ, evam prabhāsmi śāśi-sūryayoḥ | praṇava omkāraḥ sarva-vedeṣu, tasmin praṇava-bhūte mayi sarve vedāḥ protāḥ | tathā khe ākāśe śabdaḥ sāra-bhūtaḥ, tasmin mayi kham protam | tathā pauruṣam puruṣasya bhāvaḥ pauruṣam yataḥ puṁ-buddhir nṛṣu, tasmin mayi puruṣaḥ protāḥ ||7.8||

--o)0(o--

**gandhaḥ pṛthivyām ca tejaś cāsmi vibhāvasau |
jīvanam sarva-bhūteṣu tapaś cāsmi tapasviṣu ||9||**

puṇyaḥ surabhir gandhaḥ pṛthivyām cāham | tasmin mayi gandha-bhūte pṛthivī protā | puṇyatvam gandhasya svabhāvata eva pṛthivyām darśitam ab-ādiṣu rasādeḥ puṇyatvopalakṣaṇārtham | apuṇyatvam tu gandhādīnām avidyā-dharmādy-apekṣam saṁsāriṇām bhūta-viśeṣa-saṁsarga-nimittam bhavati | tejaś ca dīptiś cāsmi vibhāvasau agnau | tathā jīvanam sarva-bhūteṣu, yena jīvanti sarvāṇi bhūtāni tat jīvanam | tapaś cāsmi tapasviṣu, tasmin tapasi mayi tapasvinaḥ protāḥ ||7.9||

--o)0(o--

**bījam mām sarva-bhūtānām viddhi pārtha sanātanam |
buddhir buddhimatām asmi tejaś tejasvinām aham ||10||**

bījam praroha-kāraṇam mām viddhi sarva-bhūtānām he pārtha sanātanam cirantanam | kim ca, buddhir viveka-śaktir antaḥ-karaṇasya buddhimatām viveka-śaktimatām asmi | tejaḥ prāgalbhyam tadvatām tejasvinām aham ||7.10||

--o)0(o--

**balam balavatām cāham kāma-rāga-vivarjitam |
dharmāviruddho bhūteṣu kāmo'smi bharatarṣabha ||11||**

balam sāmartyam ojo balavatām aham | tac ca balam kāma-rāga-vivarjitam | kāmas ca rāgās
ca kāma-rāgau | kāmas tṛṣṇā-saṁnikṛṣṭeṣu viṣayeṣu, rāgo rañjanā prāpteṣu viṣayeṣu –
tābhyām kāma-rāgābhyām vivarjitam dehādi-dhāraṇa-mātrārtham balam sattvam aham asmi |
na tu yat saṁsāriṇām tṛṣṇā-rāga-kāraṇam | kim ca – dharmāvīruddhaḥ | dharmeṇa
śāstrārthenāvīruddho yaḥ prāṇiṣu bhūteṣu kāmaḥ, yathā deha-dhāraṇa-mātrādy-artho’sana-
pānādi-viṣayaḥ, sa kāmo’smi | he bharatarṣabha ||7.11||

--o)0(o--

kim ca –

**ye caiva sāttvikā bhāvā rājasās tāmasās ca ye |
matta eveti tām viddhi na tv aham teṣu te mayi ||12||**

ye caiva sāttvikāḥ sattva-nirvṛttā bhāvāḥ padārthāḥ, rājasāḥ rajo-nirvṛttās tāmasās tamo-
nirvṛttās ca, ye kecit prāṇinām sva-karma-vaśāt jāyante bhāvāḥ, tām matta eva jāyamānām iti
evam viddhi sarvām samastām eva | evam yady api te matto jāyante, tathāpi na tv aham teṣu
tad-adhīnas tad-vaśaḥ, yathā saṁsāriṇaḥ | te punar mayi mad-vaśaḥ mad-adhīnāḥ ||7.12||

--o)0(o--

evam-bhūtam api parameśvaraṁ nitya-śuddha-buddha-mukta-svabhāvaṁ sarva-
bhūtātmanāṁ nirguṇaṁ saṁsāra-doṣa-bīja-pradāha-kāraṇaṁ mām nābhijānāti jagad ity
anukrośam darśayati bhagavān | tac ca kim-nimittaṁ jagato’jñānam ? ity ucyate –

**tribhir guṇa-mayair bhāvair ebhiḥ sarvam idaṁ jagat |
mohitam nābhijānāti mām ebhyaḥ param avyayam ||13||**

tribhir guṇa-mayaiḥ guṇa-vikāraiḥ rāga-dveṣa-mohādi-prakārair bhāvaiḥ padārthair ebhir
yathoktaiḥ sarvam idaṁ prāṇi-jātam jagan mohitam avivekitām āpāditām san nābhijānāni
mām | ebhyo yathoktebhyo guṇebhyaḥ param vyatiriktaṁ vilakṣaṇaṁ cāvyaṁ vyaya-
rahitam janmādi-sarva-bhāva-vikāra-varjitam ity arthaḥ ||7.13||

--o)0(o--

katham punar daivīm etām triguṇātmikām vaiṣṇavīm māyām atikrāmatīty ucyate –

**daivī hy eṣā guṇa-mayī mama māyā duratyayā |
mām eva ye prapadyante māyām etām taranti te ||14||**

daivī devasya mameśvarasya viṣṇoḥ svabhāva-bhūtā hi yasmād eṣā yathoktā guṇa-mayī mama
māyā duratyayā duḥkhenātyayo’tikramaṇaṁ yasyāḥ sā duratyayā | tatraivaṁ sati sarva-
dharmān parityajya mām eva māyāvināṁ svātma-bhūtaṁ sarvātmanā ye prapadyante te
māyām etām sarva-bhūta-mohinīm taranty atikrāmantī | te saṁsāra-bandhanān mucyanta ity
arthaḥ ||7.14||

--o)0(o--

yadi tvām prapannāḥ māyām etām taranti, kasmāt tvām eva sarve na prapadyante ? ity
ucyate –

**na mām duṣkṛtino mūḍhāḥ prapadyante narādhamāḥ |
māyayāpahṛta-jñānā āsuram bhāvam āśritāḥ ||15||**

na mām parameśvaram nārāyaṇam duṣkṛtinaḥ pāpa-kāriṇaḥ mūḍhāḥ prapadyante narādhamā
narāṇām madhye'dhamāḥ nikṛṣṭaḥ | te ca māyayāpahṛta-jñānāḥ saimmuṣita-jñānā āsuram
bhāvam himsānṛtādi-lakṣaṇam āśritāḥ ||7.15||

--o)0(o--

ye punar narottamāḥ puṇya-karmāṇaḥ –

**catur-vidhā bhajante mām janāḥ sukr̥tino'rjuna |
ārto jijñāsur arthārthī jñānī ca bharatarṣabha ||16||**

catur-vidhās catuḥ-prakārā bhajante sevante mām janāḥ sukr̥tinaḥ puṇya-karmāṇo he'rjuna |
ārta ārti-parigrhītas taskara-vyāghra-roḡādinābhībhūta āpannaḥ | jijñāsur bhagavat-tattvaṁ
jñātum icchati yaḥ | arthārthī dhana-kāmaḥ | jñānī viṣṇos tattva-vic ca he bharatarṣabha
||7.16||

--o)0(o--

**teṣām jñānī nitya-yukta eka-bhaktir viśiṣyate |
priyo hi jñānino'tyartham aham sa ca mama priyaḥ ||17||**

teṣām caturṇām madhye jñānī tattva-vit tattva-vittvān nitya-yukto bhavati | eka-bhaktiś ca,
anyasya bhajanīyasyādarśanāt | ataḥ sa eka-bhaktir viśiṣyate viśeṣam ādhikyam āpadyate,
atiricyata ity arthaḥ | priyo hi yasmād aham ātmā jñānino'tas tasyāham atyartham priyaḥ |
prasiddham hi loke ātmā priyo bhavatīti | tasmāj jñānina ātmatvād vāsudevaḥ priyo bhavatīty
arthaḥ | sa ca jñānī mama vāsudevasya ātmaiveti mamātyartham priyaḥ ||7.17||

--o)0(o--

na tarhy ārtādayas trayo vāsudevasya priyāḥ ? na | kim tarhi ? –

**udārāḥ sarva evaite jñānī tv ātmaiva me matam |
āsthitaḥ sa hi yuktātmā mām evānuttamām gatim ||18||**

udārā utkr̥ṣṭāḥ sarva evaite | trayo'pi mama priyā evety arthaḥ | na hi kaścin mad-bhaktō
vāsudevasyāpriyo bhavati | jñānī tv atyartham priyo bhavatīti viśeṣaḥ | tat kasmāt ? ity ata āha

– jñānī tv ātmaiva, nānyo matta iti me mama mataṁ niścayaḥ | āsthita āroḍhum pravṛttaḥ sa
jñānī hi yasmād aham eva bhagavān vāsudevo nānyo'smīty evaṁ yuktātmā samāhita-cittaḥ
san mām eva paraṁ brahma gantavyam anuttamām gatiṁ gantuṁ pravṛtta ity arthaḥ ||7.18||

--o)0(o--

jñānī punar api stūyate –

**bahūnām janmanām ante jñānavān mām prapadyate |
vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ ||19||**

bahūnām janmanām jñānārtha-saṁskārāśrayāṇām ante samāptau jñānavān prāpta-paripāka-
jñāno mām vāsudevaṁ pratyag-ātmānaṁ pratyakṣataḥ prapadyate | katham ? vāsudevaḥ
sarvam iti | ya evaṁ sarvātmānaṁ mām nārāyaṇaṁ pratipadyate, sa mahātmā | na tat-
samo'nyo'sti, adhiko vā | ataḥ sudurlabhaḥ, manuṣyāṇām sahasreṣv iti hy uktam ||7.19||

--o)0(o--

ātmaiva sarvaṁ vāsudeva ity evaṁ apratipattau kāraṇam ucyate –

**kāmais tais tair hr̥ta-jñānāḥ prapadyante'nya-devatāḥ |
taṁ taṁ niyamam āsthāya prakṛtyā niyatāḥ svayā ||20||**

kāmais tais taiḥ putra-paśu-svargādi-viṣayair hr̥ta-jñānāḥ apahr̥ta-viveka-vijñānāḥ
prapadyante'nya-devatāḥ prāpnuvanti vāsudevād ātmano'nyā devatāḥ | taṁ taṁ niyamam
devatārādhane prasiddho yo yo niyamas taṁ taṁ āsthāya āśritya prakṛtyā svabhāvena
janmāntarārjita-saṁskāra-viśeṣeṇa niyatāḥ niyamitāḥ svayātmīyayā ||7.20||

--o)0(o--

teṣāṁ ca kāminām –

**yo yo yām yām tanuṁ bhaktaḥ śraddhayārcitum icchati |
tasya tasyācalām śraddhām tām eva vidadhāmy aham ||21||**

yo yaḥ kāmī yām yām devatā-tanuṁ śraddhayā saṁyukto bhaktaś ca sann arcitum pūjayitum
icchati, tasya tasya kāmīno'calām sthirām śraddhām tām eva vidadhāmi sthīrīkaromi ||7.21||

--o)0(o--

yayaiva pūrvam pravṛttaḥ svabhāvato yo yām devatā-tanuṁ śraddhayārcitum icchati –

**sa tayā śraddhayā yuktas tasyā rādhanaṁ ihate |
labhate ca tataḥ kāmān mayaiva vihitān hi tān ||22||**

sa tayā mad-vihitayā śraddhayā yuktaḥ san tasyā devatā-tanvā rādhanam ārādhanam ihate
ceṣṭate | labhate ca tatas tasyā ārādhitāyā devatā-tanvāḥ kāmān īpsitān mayaiva
parameśvareṇa sarvajñena karma-phala-vibhāga-jñatayā vihitān nirmītān tān, hi yasmāt te
bhagavatā vihitāḥ kāmās tasmāt tān avaśyam labhate ity arthaḥ | hitān iti pada-cchede
hitatvaṁ kāmānām upacaritaṁ kalpyam | na hi kāmā hitāḥ kasyacit ||7.22||

--o)0(o--

yasmād antavat sādhana-vyāpārāvivekinaḥ kāmīnāś ca te | ataḥ –

**antavat tu phalaṁ teṣāṁ tad bhavaty alpa-medhasām |
devān deva-yajo yānti mad-bhaktā yānti mām api ||23||**

antavad vināśi tu phalaṁ teṣāṁ tad bhavaty alpa-medhasām alpa-prajñānām | devān deva-yajo
yānti devān yajantīti deva-yajaḥ, te devān yānti | mad-bhaktā yānti mām api | evaṁ samāne'py
āyāse mām eva na prapadyante'nanta-phalāya | aho khalu kaṣṭam vartata ity anukrośam
darśayati bhagavān ||7.23||

--o)0(o--

kiṁ-nimittam mām eva na prapadyanta ity ucyate –

**avyaktam vyaktim āpannam manyante mām abuddhayaḥ |
param bhāvam ajānanto mamāvvyayam anuttamam ||24||**

avyaktam aprakāśam vyaktim āpannam prakāśam gatam idānīm manyante mām nitya-
prasiddham īśvaram api santam abuddhaya'vivekinaḥ param bhāvam param ātma-svarūpam
ajānanto'vivekinaḥ mamāvvyayam vyaya-rahitam anuttamam niratīśayam madīyam bhāvam
ajānanto manyanta ity arthaḥ ||7.24||

--o)0(o--

tad-ajñānam kiṁ-nimittam ity ucyate –

**nāham prakāśaḥ sarvasya yoga-māyā-samāvṛtaḥ |
mūḍho'yaṁ nābhijānāti loko mām ajam avyayam ||25||**

nāham prakāśaḥ sarvasya lokasya, keśāṁcid eva mad-bhaktānām prakāśo'ham ity abhiprāyaḥ
| yoga-māyā-samāvṛto yogo guṇānām yuktir ghaṭanam saiva māyā yoga-māyā | tayā
yogamāyāyā samāvṛtaḥ, saṁchanna ity arthaḥ | ata eva mūḍho loko'yaṁ nābhijānāti mām
ajam avyayam ||7.25||

--o)0(o--

**vedāham samatītāni vartamānāni cārjuna |
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni mām tu veda na kaścana ||26||**

yayā yogamāyayā samāvṛtam mām loko nābhijānāti, nāsau yogamāyā madiyā satī
mameśvarasya māyāvino jñānam pratibadhnāti | yathānyasyāpi māyāvino māyā jñānam
tadvat | yataḥ evam, ataḥ -- ahaṁ tu veda jāne samatītāni samatīkrāntāni bhūtāni,
vartamānāni cārjuna, bhaviṣyāṇi ca bhūtāni vedāham | mām tu veda na kaścana mad-bhaktam
mac-charaṇam ekaṁ muktṛvā | mat-tattva-vedanābhāvād eva na mām bhajate ||7.26||

--o)0(o--

kena punar mat-tattva-vedana-pratibandhena pratibaddhāni santi jāyamānāni sarva-bhūtāni
mām na vidanti ? ity apekṣāyām idam āha –

**icchā-dveṣa-samutthena dvandva-mohena bhārata |
sarva-bhūtāni saṁmohaṁ sarge yānti parantapa ||27||**

icchā-dveṣa-samutthena icchā ca dveṣaś cecchā-dveṣau | tābhyām samuttiṣṭhatīticchā-dveṣa-
samutthas tenecchā-dveṣa-samutthena | keneti viśeṣāpekṣāyām idam āha – dvandva-mohena
dvandva-nimitto moho dvandva-mohas tena | tāv eva icchā-dveṣau śitoṣṇavat paraspara-
viruddhau sukha-duḥkha-tad-dhetu-viśayau yathā-kālam sarva-bhūtaiḥ sambadhyamānau
dvandva-śabdenābhidhīyete | tatra yadecchā-dveṣau sukha-duḥkha-tad-dhetu-saṁprāptyā
labdhātmaṁ bhavataḥ, tadā tau sarva-bhūtānām prajñāyāḥ sva-vaśāpādana-dvāreṇa
paramārthātma-tattva-viśaya-jñānotpatti-pratibandha-kāraṇam mohaṁ janayataḥ | na hīcchā-
dveṣa-doṣa-vaśīkrta-cittasya yathā-bhūtārtha-viśaya-jñānam utpadyate bahir api | kim u
vaktavyam tābhyām āviṣṭa-buddheḥ saṁmūḍhasya pratyag-ātmani bahu-pratibandhe jñānam
notpadyateti | atas tena icchā-dveṣa-samutthena dvandva-mohena, bhārata bharatānvayaja,
sarva-bhūtāni saṁmohitāni santi saṁmohaṁ saṁmūḍhatām sarge janmani, utpatti-kāle ity
etat, yānti gacchanti he parantapa | moha-vaśāny eva sarva-bhūtāni jāyamānāni jāyanta ity
abhiprāyaḥ | yata evam atas tena dvandva-mohena pratibaddha-prajñānāni sarva-bhūtāni
saṁmohitāni mām ātma-bhūtaṁ na jānanti | ata eva ātma-bhāvena mām na bhajante ||7.27||

--o)0(o--

ke punar anena dvandva-mohena nirmuktāḥ santas tvām viditvā yathā-śāstram ātma-bhāve
bhajanta ity apekṣitam artham darśayitum ucyate –

**yeṣām tv anta-gataṁ pāpam janānām puṇya-karmaṇām |
te dvandva-moha-nirmuktā bhajante mām dṛḍha-vratāḥ ||28||**

yeṣām tu punar anta-gataṁ samāpta-prāyam kṣīṇam pāpam janānām puṇya-karmaṇām
puṇyam karma yeṣām sattva-śuddhi-kāraṇam vidyate te puṇya-karmāṇas teṣām puṇya-
karmaṇām, te dvandva-moha-nirmuktā yathoktena dvandva-mohena nirmuktā bhajante mām
paramātmanām dṛḍha-vratāḥ | evam eva paramārtha-tattvaṁ nānyathety evam sarva-
parityāga-vratena niścita-vijñānā dṛḍha-vratā ucyante ||7.28||

--o)0(o--

te kim-artham bhajante ? ity ucyate –

jarā-maraṇa-mokṣāya mām āśritya yatanti ye |
te brahma tad viduḥ kṛtsnam adhyātmanḥ karma cākḥilam ||29||

jarā-maraṇa-mokṣāya jarā-maraṇayor mokṣārtham mām parameśvaram āśritya mat-samāhita-
cittāḥ santo yatanti prayatante ye, te yad brahma param tad viduḥ kṛtsnam samastam
adhyātmanḥ pratyag-ātma-viṣayam vastu tad viduḥ | karma cākḥilam samastam viduḥ ||7.29||

--o)0(o--

sādhibhūtādhidaivam mām sādhiyajñam ca ye viduḥ |
prayāṇa-kāle'pi ca mām te vidur yukta-cetasah ||30||

sādhibhūtādhidaivam adhibhūtam cādhidaivam cādhibhūtādhidaivam,
sahādhibhūtādhidaivena vartata iti sādhibhūtādhidaivam ca mām ye viduḥ | sādhiyajñam ca
sahādhiyajñena sādhiyajñam ye viduḥ, prayāṇa-kāle maraṇa-kāle'pi ca mām te viduḥ | yukta-
cetasah samāhita-cittā iti ||7.30||

iti śrīmat-paramahaṁsa-parivrājakācāryasya śrī-govinda-bhagavat-pūjya-pāda-
śiṣyasya śrīmac-chaṁkara-bhagavataḥ kṛtau śrīmad-bhagavad-gītā-bhāṣye
saptamo'dhyāyaḥ ||